

Statsbudsjettet 2022, Helse- og omsorgskomiteen

Actis er en paraplyorganisasjon på rusfeltet med 35 medlemsorganisasjoner. Vi jobber med å redusere skadene ved bruk av alkohol, narkotika og pengespill. Vi har følgende innspill til statsbudsjettet:

Kapittel 765, post 21: Overdosestrategien og nasjonal finansieringsordning for brukerstyr

Actis er skuffet over at det ikke blir bevilget mer penger til å følge opp overdosestrategien. I 2020 var det et rekordhøyt antall overdoser med 324 dødsfall. I FAFOs evaluering av opptrappingsplanen på rusfeltet blir det anbefalt å styrke tiltakene i overdosestrategien på grunn av den store økningen i dødsfall. Nasjonal overdosestrategi ble i opptrappingsplanen for rus bedt om å ivareta utdeling av rent brukerstyr for injiserende rusavhengige. En kartlegging utført av KORFOR (2019) viser at 141 kommuner ikke deler ut utstyr. I disse kommunene har det i perioden 2015-2018 vært til sammen 79 overdosedødsfall. I tillegg til overdoseproblematikken bidrar mangelfull tilgang til rent brukerstyr til økt smittefare av sykdommer som HIV og Hepatitt C. I Norge er over 20 000 mennesker smittet av Hepatitt C, og de fleste har blitt smittet i forbindelse med injisering av rusmidler. Actis foreslår å styrke overdosestrategien med 6 millioner og dermed bruke 20 millioner på ordningen i 2022. Vi ber også om at strategien blir tidsavgrenset og evalueres jevnlig. I tillegg ønsker vi at det utredes en nasjonal finansieringsordning av brukerstyr. Brukerstyr bør minimum innebære sprøyter og spisser, kokekar, filtre og røykefolie.

Kapittel 762, post 61: Fængselshelsetjenesten

Da Actis spurte partiene i vår om de var for rusmestringsenheter i alle norske fængsler, svarte samtlige partier «ja» på dette spørsmålet. Dette er en sak det er tverrpolitisk enighet om og som vil være viktig for helsetjenesten i kriminalomsorgen. Blant de innsatte i fængslene brukte halvparten narkotika og/eller medikamenter daglig siste seks månedene før innsettelse og 35 prosent har brukt narkotika i fængsel. Ifølge en rapport utarbeidet av Actis og Norsk fængsels- og friomsorgsforbund i 2020 mener 73 prosent av de ansatte i kriminalomsorgen at tilbudet til innsatte med psykiske problemer eller rusutfordringer har blitt dårligere de siste to årene. De peker blant annet på ABE-reformen som én av årsakene. Rapporten *Lengst inne i fængselet* om kvinners soningsforhold viser også til at kvinner i mindre grad får et likeverdig tilbud og at tilgangen på rusmestringsenheter for kvinner er lav i store deler

av landet. Med dette som bakteppe, er det skuffende at regjeringen ikke satser på rusmestringsenheter og stifinnerenheter i budsjettet for 2022. Actis foreslår at det gis en årlig bevilgning på 20 millioner til opprettelse av flere rusmestringsenheter.

Kapittel 765, post 21: Rådgivende enhet for narkotikasaker

Actis er glade for at regjeringen bevilger 100 millioner til rådgivende enheter for narkotikasaker i kommunene. Dette kan bidra til å styrke det forebyggende arbeidet og tilrettelegge for god og kunnskapsbasert oppfølging for ungdommer. Samtidig må enhetene fylles med innhold. Derfor har Actis i flere år etterspurt at det skal utarbeides retningslinjer for helse- og sosialfaglig oppfølging av ungdommer som er tatt for bruk og besittelse. Dette har ikke skjedd så langt. Det er viktig at enhetene får konkrete kompetansekrav og oppgaver slik at det ikke bare fører til byråkrati som tar ressurser fra annet viktig forebyggingsarbeid. Actis stiller også spørsmål til om 100 millioner er nok til å dekke kostnadene ved å opprette en ny rådgivningsenhet i alle norske kommuner. Oslo Economics konkluderte med at den samlede kostnaden for å drifte rådgivningsenheter vil være mellom 200 og 700 millioner.

Krisesentertilbud (BFDs budsjett)

I juni 2021 vedtok Stortinget følgende forslag: «Stortinget ber regjeringen sikre at også personer i aktiv rus har tilgang til et krisesentertilbud med ansatte som har tverrfaglig kompetanse på rus og vold, enten i tilknytning til eksisterende krisesentre eller som selvstendig tilbud.» Dette er ikke fulgt opp i årets statsbudsjett. Kvinner i aktiv rus er den mest voldsutsatte gruppen i Norge. De lever liv hvor vold er normalisert og en selvsagt del av hverdagen. I dag sier bare 12 krisesenter et ubetinget ja til å ta imot kvinner i aktiv rus. Resten sier nei eller vurderer det ut fra hvert enkelt tilfelle. De ordinære krisesentrene er heller ikke egnet for personer med rusproblemer eller psykisk sykdom på grunn av behovet for tverrfaglig kompetanse (rus og vold), og av hensyn til sårbare kvinner og barn på krisesenteret. Actis foreslår at det settes av 15 millioner til opprettelse av egne krisesentertilbud til kvinner i aktiv rus i de største byene, enten i tilknytning til eksisterende krisesentre eller som selvstendige tilbud. Vi ber komiteen snakke med sine kolleger i Familie- og kulturkomiteen om saken.

Den gylne regel

Solberg-regjeringen gjeninnførte «den gylne regel» som stiller krav om at veksten innen rus og psykiatri skal være større enn veksten innen somatisk helse. Dessverre har ikke helseforetakene nådd målet, noe blant annet Riksrevisjonen påpekte i en rapport tidligere i år. Dette er skuffende, og vi hadde håpet at regjeringen la press på helseforetakene for at målet om større vekst i rus og psykiatri skulle bli nådd. I stedet har Solberg-regjeringen nok en gang gått inn for osthøvelkutt i statsbudsjettet som følge av ABE-reformen, noe som fører til et kutt i overføringene til helseforetakene. Dette

strammer grepet ytterligere og vil trolig ikke hjelpe foretakene med å oppfylle «den gyldne regel».

Kapittel 714, post 70: Frivillig rusmiddelforebyggende innsats

Frivillige organisasjoner er avgjørende aktører på forebyggingsfeltet. Forebygging lønner seg for samfunnet som helhet. Rusmiddelbruken blant norske ungdommer er lav sammenlignet med resten av Europa, men den totale kostnaden ved illegale rusmidler er 35 mrd. årlig. Hvis rusmiddelbruken i Norge når EU-gjennomsnittet, vil det koste ytterligere 12 mrd. I denne sammenhengen koster de frivillige organisasjonenes innsats, erfaring og kompetanse lite. I 2021 søkte frivillige rusmiddelforebyggende organisasjoner om over 83 millioner. Budsjettet var på 45,5 millioner. Vi ber om at det i 2022 blir bevilget til sammen 55 millioner i kapittel 714 post 70 til frivillige rusmiddelforebyggende innsats.

Kapittel 765, post 71: Nasjonale bruker- og pårørendeorganisasjoner

I 2021 søkte nasjonale bruker- og pårørendeorganisasjoner om nesten 287,5 millioner. Dette beløpet er mer enn 100 millioner over budsjetttrammen. Vi hadde forventet at en regjering som har løftet opp bruker- og pårørendestemmer på rusfeltet også ville løfte opp organisasjonene som representerer disse gruppene. I stedet er feltet underfinansiert. Vi ber om en gradvis opptrapping i den søkbare tilskuddsordningen for bruker- og pårørendeorganisasjoner, som gjør at gapet mellom behov og tilskudd reduseres. For 2022 ber vi om at potten økes med 20 millioner.

Regjeringen har også gått inn for å avkorte uføretrygd fra første krone i årets statsbudsjett. Dette kan ha konsekvenser for bruker- og pårørenderepresentanter som tar på seg verv som de får honorar for. Vi er positive til at avkortningen blir halvert, men ønsker at det skal være mulig å tjene 0,4G før avkortningen starter.

Actis er glade for å se følgende forslag i statsbudsjettet:

- At de frie inntektene økes med 100 millioner begrunnet med tiltak for barn og unges psykiske helse.
- Satsing på barn og unges psykiske helse med 53,5 millioner til opprettelse av nye FACTung-Team, 18 millioner til pilotering av lavterskeltilbud og 4 millioner til Rask psykisk helsehjelp.
- 15 millioner til opprettelse av kompetansesenter for helsesykepleiere.
- 55 millioner til forsøksordning med heroinassistert behandling.
- 9,4 millioner til Helsedirektoratets rusmiddelforebyggende arbeid, blant annet til Helsedirektoratets oppfølging av Nasjonal alkoholstrategi.

Med vennlig hilsen
Lars F. Hjetland, fungerende generalsekretær
Actis – Rusfeltets samarbeidsorgan